e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

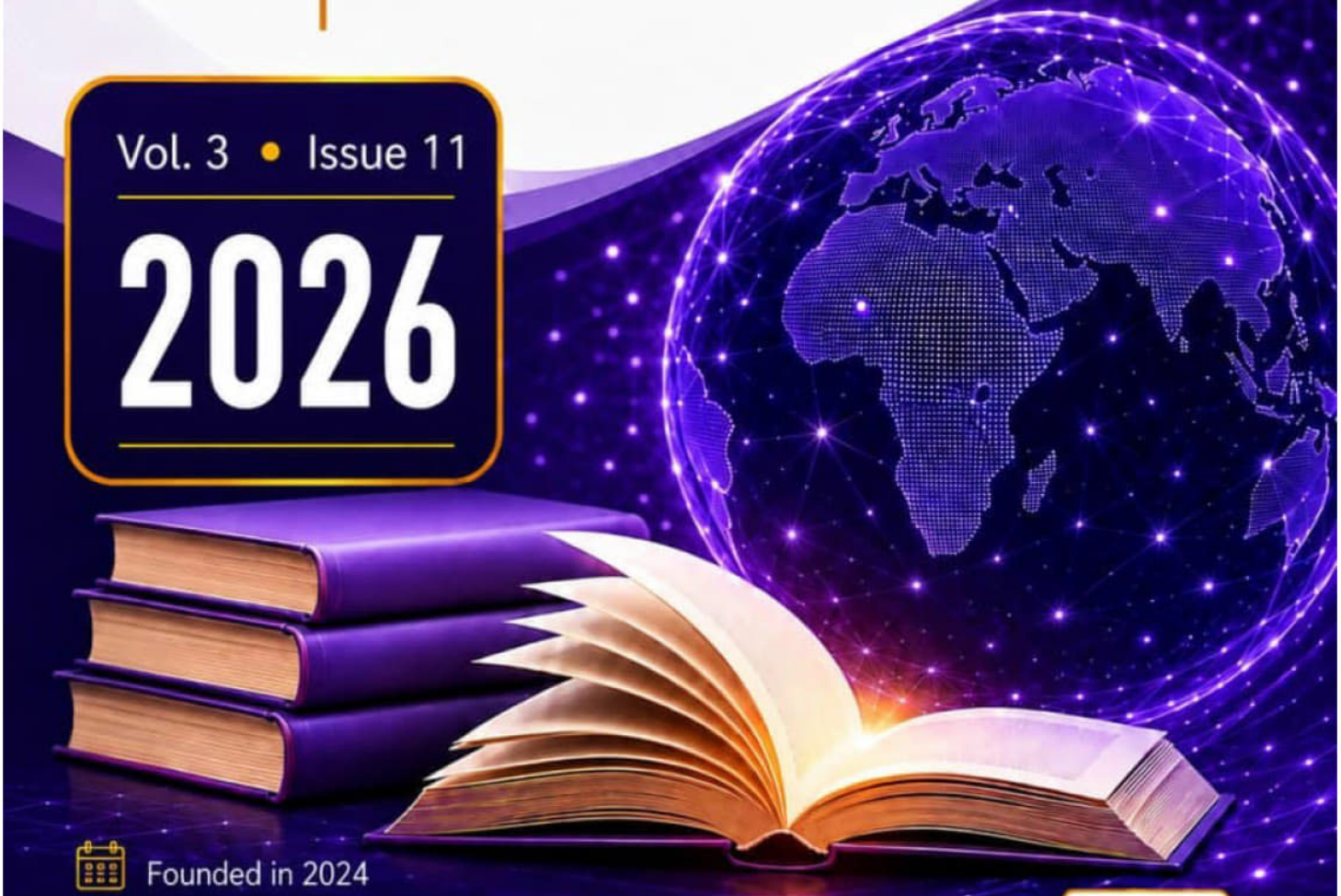
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 11

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/mfh8jd34

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA KIYIM-KECHAK NOMLARINING MILLIY-MADANIY XUSUSIYATLARI: QIYOSIY TAHLIL

Akbarova Ma’suma Ismonali qizi
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti, o‘qituvchi.
e-mail: akbarova@mail.ru **ORCID**: https://orcid.org/0009-0000-1491-7774

Annotatsiya.
Maqolada ingliz va o‘zbek tillaridagi kiyim-kechak nomlarining milliy-madaniy xususiyatlari qiyosiy-lingvomadaniy tahlil metodi asosida o‘rganiladi. Tadqiqot materiali izohli lug‘atlar, etnografik manbalar va muzey kataloglaridagi ma’lumotlardan tashkil topadi. “Ko‘ylak — shirt/dress”, “chopon — robe”, “do‘ppi — skullcap” hamda “gown — tantanali ko‘ylak/akademik mantiya” misollarida leksik birliklarning ma’no hajmi, qo‘llanish vaziyati va madaniy mazmuni qiyoslanadi. Tanlangan birliklar o‘rtasidagi lug‘aviy yaqinlik ularning madaniy jihatdan to‘liq muqobilligini ta’minlamasligi ko‘rsatiladi. Kiyim-kechak nomlarini tarjima qilishda hududiy mansublik, kiyinish an’analari va marosimiy vazifalarni hisobga olish, zarur hollarda mahalliy nomni izoh bilan saqlash tavsiya etiladi. Tadqiqot natijalari qiyosiy leksikologiya, lingvomadaniyatshunoslik va tarjima amaliyoti uchun ahamiyatlidir.

Kalit so‘zlar: kiyim-kechak nomlari, milliy-madaniy xususiyatlar, qiyosiy-lingvomadaniy tahlil, leksik semantika, madaniy konnotatsiya, tarjima muqobilligi, kiyinish an’analari, ingliz tili, o‘zbek tili.

НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ НАИМЕНОВАНИЙ ОДЕЖДЫ В АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Акбарова Маъсума Исмонали кизи
Национальный университет Узбекистана имени Мирзо Улугбека, преподаватель.

Аннотация.
В статье исследуются национально-культурные особенности наименований одежды в английском и узбекском языках на основе метода сопоставительного лингвокультурологического анализа. Материал исследования составляют данные толковых словарей, этнографических источников и музейных каталогов. На примерах «ko‘ylak — shirt/dress», «chopon — robe», «do‘ppi — skullcap» и «gown — торжественное платье/академическая мантия» сопоставляются объём значения лексических единиц, ситуации их употребления и культурное содержание. Показано, что лексическая близость выбранных единиц не обеспечивает их полной культурной эквивалентности. При переводе наименований одежды рекомендуется учитывать региональную принадлежность, традиции ношения одежды и её церемониальные функции, а при необходимости сохранять национальное название с соответствующим пояснением. Результаты исследования имеют значение для сопоставительной лексикологии, лингвокультурологии и переводческой практики.

Ключевые слова: наименования одежды, национально-культурные особенности, сопоставительный лингвокультурологический анализ, лексическая семантика, культурная коннотация, переводческая эквивалентность, традиции ношения одежды, английский язык, узбекский язык.

NATIONAL AND CULTURAL CHARACTERISTICS OF CLOTHING TERMS IN ENGLISH AND UZBEK: A COMPARATIVE ANALYSIS

Akbarova Ma’suma Ismonali qizi
National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Lecturer.

Abstract.
The article examines the national and cultural characteristics of clothing terms in English and Uzbek using a comparative linguocultural analysis method. The research material consists of data from explanatory dictionaries, ethnographic sources, and museum catalogs. The semantic scope, contexts of use, and cultural meanings of lexical units are compared through examples such as “ko‘ylak — shirt/dress,” “chopon — robe,” “do‘ppi — skullcap,” and “gown — ceremonial dress/academic robe.” The study demonstrates that lexical similarity between the selected units does not necessarily ensure their full cultural equivalence. When translating clothing terms, it is recommended to consider regional identity, clothing traditions, and ceremonial functions and, where necessary, to retain the original cultural term with an appropriate explanation. The findings are relevant to comparative lexicology, linguocultural studies, and translation

ISSN 3060-5059 (Online)

practice.

Keywords: clothing terms, national and cultural characteristics, comparative linguocultural analysis, lexical semantics, cultural connotation, translation equivalence, clothing traditions, English language, Uzbek language.

Kirish. Til xalqning tarixiy tajribasi, turmush tarzi va madaniy qadriyatlarini saqlovchi hamda avlodlarga yetkazuvchi vositadir. Uning lug‘at tarkibida insonning kundalik hayoti bilan bog‘liq tushunchalar alohida o‘rin egallaydi. Shunday leksik qatlamlardan biri bo‘lgan kiyim-kechak nomlari xalqning moddiy madaniyati, estetik qarashlari va ijtimoiy munosabatlarini o‘rganish uchun muhim material hisoblanadi. Kiyim nomining mazmuni buyumning tashqi ko‘rinishi yoki vazifasini bildirish bilan cheklanmaydi: uning qo‘llanishida muayyan davr, hudud, marosim va ijtimoiy muhitga xos ma’nolar ham namoyon bo‘lishi mumkin. Shu jihatdan ingliz va o‘zbek tillaridagi kiyim-kechak nomlarini qiyosiy o‘rganish leksik ma’no bilan madaniy mazmun o‘rtasidagi bog‘liqlikni yoritishga xizmat qiladi.

Kiyim-kechak nomlarining milliy-madaniy xususiyatlari ularning shakllanish omillari va nutqda qo‘llanish sharoitlari bilan uzviy bog‘liqdir. Tabiiy-iqlim sharoiti, xo‘jalik faoliyati, hunarmandchilik an’analari hamda turli xalqlar o‘rtasidagi aloqalar kiyim turlari va ularni nomlash usullariga ta’sir ko‘rsatadi. Bunda ayrim nomlar keng iste’moldagi umumiy tushunchalarni ifodalasa, boshqalari muayyan madaniyatga xos buyumlarni anglatadi. Natijada ikki tilda vazifasi yoki shakli jihatidan o‘xshash kiyimlarni bildiruvchi birliklar mavjud bo‘lishiga qaramay, ularning ma’no hajmi va madaniy assotsiatsiyalari to‘liq mos kelmasligi mumkin. Demak, qiyosiy tahlilda lug‘aviy muqobillik bilan bir qatorda, birlikning madaniy muhitdagi o‘rnini ham hisobga olish zarur.

Mazkur mavzuning dolzarbligi kiyim-kechak nomlarini tarjima qilish va madaniyatlararo muloqotda izohlash ehtiyoji bilan belgilanadi. Bir tildagi kiyim nomini ikkinchi tildagi umumiy ma’noli so‘z orqali berish buyum haqidagi asosiy tasavvurni yetkazishi mumkin, biroq uning milliy shakli, kiyilish vaziyati yoki marosimiy ahamiyatini to‘liq ifodalamasligi ehtimoli mavjud. Ayniqsa, an’anaviy kiyimlarga oid birliklarda denotativ ma’no, ya’ni nomlanayotgan buyum haqidagi axborot bilan konnotativ ma’no — unga bog‘liq baho va madaniy tasavvurlarni farqlash muhimdir. Bunday farqlarning aniqlanishi tarjimada so‘z tanlash, izoh berish va madaniy mazmunni saqlash masalalariga aniqlik kiritadi.

Tadqiqotda ingliz va o‘zbek tillarini qiyoslash ularni yagona va o‘zgarmas madaniyatlarning bevosita ifodasi sifatida talqin qilishni anglatmaydi. Ingliz tilidagi kiyim-kechak leksikasi turli hududiy va tarixiy an’analar bilan bog‘liq bo‘lgani kabi, o‘zbek tilidagi kiyim nomlari ham hudud, davr va qo‘llanish muhitiga ko‘ra farqlanishi mumkin. Shuning uchun milliy-madaniy xususiyatlarni aniqlashda har bir birlikning qaysi madaniy an’anaga mansubligi, qanday manbada qayd etilgani va qaysi vaziyatda ishlatilishiga e’tibor qaratish lozim. Shuningdek, milliy o‘ziga xoslikni so‘zning kelib chiqishi bilangina belgilash yetarli emas: o‘zlashgan birlik ham muayyan til muhitida yangi ma’no va madaniy mazmun kasb etishi mumkin.

Maqolada qo‘yiladigan asosiy muammo ingliz va o‘zbek tillaridagi kiyim-kechak nomlarining lug‘aviy ma’nosi bilan ularga birikkan madaniy mazmun o‘rtasidagi munosabatni qiyosiy asosda ochib berishdan iborat. Bunda nomlash belgilari, kiyimning amaliy vazifasi, kundalik yoki marosimiy qo‘llanishi hamda kontekstda yuzaga chiqadigan ijtimoiy-baholovchi ma’nolar tahlil markaziga olinadi. Ushbu yondashuv tashqi jihatdan o‘xshash kiyim nomlaridagi semantik tafovutlarni va bevosita muqobili mavjud bo‘lmagan birliklarning madaniy xususiyatlarini izohlash imkonini beradi.

Tadqiqotning maqsadi ingliz va o‘zbek tillaridagi kiyim-kechak nomlarini qiyosiy tahlil qilish orqali ularning semantikasida aks etuvchi milliy-madaniy belgilarni, umumiylik va farqlarni aniqlashdan iborat. Tadqiqot obyekti sifatida har ikki tildagi kiyim-kechakni bildiruvchi leksik birliklar, predmeti sifatida esa ularning nomlanish xususiyatlari, madaniy konnotatsiyalari va kontekstual ma’nolari belgilanadi. Maqsadga erishish uchun tanlangan birliklarning lug‘aviy izohlarini taqqoslash, madaniy mazmunini qo‘llanish misollari asosida yoritish hamda tillararo muqobillik darajasini aniqlash ko‘zda tutiladi. Tadqiqot natijalari qiyosiy leksikologiya va lingvomadaniyatshunoslik doirasidagi tahlillarga, shuningdek, tarjima amaliyoti hamda chet tilini madaniyat bilan bog‘lab o‘qitishga xizmat qilishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Ingliz va o‘zbek tillarida kiyim-kechak nomlarining milliy-madaniy xususiyatlarini o‘rganish til semantikasi, kiyimning ijtimoiy vazifalari va moddiy madaniyat tarixiga oid manbalarni o‘zaro bog‘lab tahlil qilishni talab etadi. Bu yo‘nalishda umumiy lingvomadaniy nazariyalar kiyim nomlaridagi madaniy mazmunni izohlashga xizmat qilsa, etnografik tadqiqotlar nomlanayotgan buyumning tarixiy va hududiy xususiyatlarini aniqlash imkonini beradi. Izohli lug‘atlar esa qiyoslanayotgan birliklarning lug‘aviy ma’nosini belgilash uchun zarur manba hisoblanadi.

Anna Wierzbickaning “Understanding Cultures through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese” (1997) monografiyasida tilning kalit tushunchalari orqali madaniy qadriyatlarni o‘rganish yondashuvi asoslangan [1]. Muallif turli tillardagi birliklarni qiyoslashda ularning tashqi tarjima muqobilligi bilan cheklanmasdan, ma’no tarkibidagi madaniy farqlarni ochishga e’tibor qaratadi. Ushbu asar bevosita ingliz va o‘zbek kiyim nomlariga bag‘ishlanmagan bo‘lsa-da, mazkur tadqiqot uchun muhim nazariy asos bo‘la oladi. Xususan, undan kelib chiqib, kiyim nomlarini qiyoslashda buyumning umumiy vazifasi bilan unga bog‘liq madaniy tasavvurlarni alohida tekshirish mumkin. Biroq har qanday an’anaviy kiyim nomini avtomatik ravishda madaniyatning “kalit so‘zi” deb hisoblash to‘g‘ri emas; bunday talqin qo‘llanish misollari bilan asoslanishi kerak.

Malcolm Barnardning “Fashion as Communication” asarida kiyim va moda ijtimoiy ma’nolarni ifodalovchi kommunikativ vositalar sifatida yoritiladi [2]. Muallif kiyinishni sinfiy, gender va ijtimoiy identiklik bilan bog‘liq holda o‘rganadi. Mazkur yondashuv kiyim-kechak nomlarini faqat predmetni bildiruvchi birliklar sifatida emas, balki ijtimoiy munosabatlar bilan bog‘langan leksik vositalar sifatida tahlil qilishga yo‘l ochadi. Tadqiqotimiz nuqtayi nazaridan,

ISSN 3060-5059 (Online)

Barnardning qarashlari kiyim nomi qatnashgan kontekstda rasmiylik, guruhga mansublik yoki ijtimoiy bahoning qanday yuzaga chiqishini tekshirish uchun ahamiyatlidir. Shu bilan birga, kiyimning o‘zi ifodalovchi ma’no bilan uning nomida mustahkamlangan leksik ma’noni farqlash zarur: kiyim haqidagi barcha ijtimoiy tasavvurlar lug‘aviy ma’noning tarkibiy qismi bo‘lavermaydi.

Joanne Entwistlening “The Fashioned Body: Fashion, Dress and Modern Social Theory” monografiyasida kiyinish muayyan ijtimoiy vaziyatda amalga oshiriladigan amaliyot sifatida tushuntiriladi [3]. Asarning 2023-yildagi uchinchi nashrida moda, tana, identiklik va madaniyat munosabatlari tarixiy-sotsiologik nuqtayi nazardan ko‘rib chiqiladi. Ushbu qarash kiyim nomlarining madaniy mazmunini ularning qo‘llanish sharoitidan ajratib talqin qilmaslik kerakligini ko‘rsatadi. Mazkur maqolada bu yondashuvdan kundalik, marosimiy va rasmiy kiyim nomlarini farqlashda foydalanish mumkin. Entwistle tadqiqotining afzalligi kiyinishdagi vaziyat va amaliyotni hisobga olishidadir; biroq u ikki til birliklarining semantik muqobilligini bevosita aniqlamaydi. Shuning uchun uning nazariy qarashlarini lug‘aviy va matniy dalillar bilan to‘ldirish talab etiladi.

O‘zbek kiyim-kechak nomlarining tarixiy-madaniy asoslarini yoritishda O. A. Suxareva tahriri ostida nashr etilgan “Костюм народов Средней Азии: историко-этнографические очерки” (1979) to‘plami muhim o‘rin tutadi [4]. Unda Markaziy Osiyo xalqlari kiyimlarining shakllanish tarixi, umumiy belgilari va farqlari yoritilgan. Ushbu manbaning tadqiqot uchun ahamiyati kiyim-kechakni kengroq mintaqaviy aloqalar doirasida o‘rganish imkonini berishidadir. Bu esa o‘zbek tilida qo‘llanadigan kiyim nomining milliy-madaniy mazmunini uning boshqa xalqlar madaniyati bilan tarixiy mushtarakligini inkor etmagan holda izohlashga yordam beradi. Biroq tarixiy-etnografik ma’lumotlarni bugungi til holatiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘chirish mumkin emas; nomlarning zamonaviy qo‘llanishi alohida tekshirilishi lozim.

Tadqiqotning o‘zbek tiliga oid leksik materiallarini belgilashda A. Madvaliyev tahriri ostidagi besh jildli “O‘zbek tilining izohli lug‘ati”ning 2006–2008-yillardagi nashri tayanch manba sifatida olinadi [5]. Ushbu lug‘at kiyim-kechak nomlarining izohlarini yig‘ish va ularni inglizcha birliklarning lug‘aviy tavsiflari bilan taqqoslash uchun asos bo‘ladi. Bunda izohli lug‘atdagi ma’lumot bilan tadqiqotchining madaniy talqinini aniq ajratish zarur. So‘zning izohi uning asosiy ma’nosini belgilashga xizmat qiladi, marosimiy yoki ramziy mazmun haqidagi xulosalar esa etnografik manbalar va qo‘llanish kontekstlari orqali dalillanishi kerak.

Ko‘rib chiqilgan adabiyotlar mazkur mavzuni o‘zaro bog‘liq uchta yo‘nalishda o‘rganish imkonini beradi: leksik ma’noning madaniyat bilan munosabati, kiyimning ijtimoiy-kommunikativ vazifasi va kiyinish an’analarining tarixiy asoslari. Ushbu maqolaning vazifasi shu yondashuvlarni ingliz va o‘zbek tillaridan tanlangan kiyim-kechak nomlariga tatbiq etib, ularning lug‘aviy ma’nosi, qo‘llanish vaziyati va madaniy konnotatsiyalarini yagona mezonlar asosida qiyoslashdan iborat. Bunda o‘xshash vazifali kiyimlarni bildiruvchi nomlarning qaysi jihatlari mos kelishi, qaysi xususiyatlari esa qo‘shimcha madaniy izoh talab qilishi aniqlanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda qiyosiy-lingvomadaniy tahlil metodi qo‘llanadi. Ushbu metod ingliz va o‘zbek tillaridagi kiyim-kechak nomlarining lug‘aviy ma’nolari hamda ularga bog‘liq madaniy mazmunni bir xil mezonlar asosida taqqoslashga xizmat qiladi. Tadqiqot materiali sifatida “O‘zbek tilining izohli lug‘ati”, ingliz tilining izohli lug‘atlari va kiyinish an’analarini yorituvchi etnografik manbalarda qayd etilgan kiyim-kechak nomlari tanlanadi. Tanlashda birlikning bevosita kiyim yoki bosh kiyimni anglatishi, ma’nosining ishonchli manbada izohlanganligi va madaniy xususiyatlarini tekshirish imkoniyati mavjudligi hisobga olinadi. Mato, bezak va kiyim aksessuarlari nomlari tadqiqot doirasiga kiritilmaydi.

Tahlilda har bir leksik birlik bildiradigan buyum, uning vazifasi, kiyilish vaziyati, hududiy mansubligi va manbalarda tasdiqlangan madaniy konnotatsiyasi aniqlanadi. Keyin ikki tildagi nomlar umumiy vazifasi yoki kiyim turi bo‘yicha qiyoslanib, ularning semantik jihatdan mos keladigan va farqlanadigan belgilari yoritiladi. Bir xil vazifani bajaruvchi kiyim nomlari avtomatik ravishda to‘liq muqobil deb olinmaydi; ularning shakli, foydalanish muhiti va madaniy mazmuni ham hisobga olinadi.

Madaniy talqinlar lug‘aviy izoh va etnografik dalillarga tayangan holda shakllantiriladi. Muayyan kiyimga oid tarixiy ma’lumot uning bugungi qo‘llanishidan, buyum bilan bog‘liq madaniy tasavvur esa so‘zning asosiy lug‘aviy ma’nosidan ajratib ko‘rsatiladi. Natijalar tanlangan birliklar doirasida umumlashtirilib, ingliz va o‘zbek tillaridagi kiyim-kechak nomlarining milliy-madaniy umumiyliklari hamda tafovutlarini izohlashga yo‘naltiriladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ingliz va o‘zbek tillaridagi kiyim-kechak nomlarini tanlangan misollar asosida qiyoslash ularning muqobilligi buyumning vazifasi bilangina belgilanmasligini ko‘rsatadi. Nomning ma’no hajmi, hududiy mansubligi va qo‘llanish vaziyati ham muhimdir. Quyidagi tahlilda lug‘atlar, muzey kataloglari va madaniy merosga oid manbalarda qayd etilgan birliklar asos qilib olindi. Keltirilgan tarjima birikmalari tahliliy misollar bo‘lib, korpusdan olingan iqtiboslar emas.

“Ko‘ylak” va “shirt / dress”: ma’no hajmidagi farq. O‘zbek tilidagi ko‘ylak nomi erkaklar va ayollar kiyimiga nisbatan ishlatiladi. Izoh.uz lug‘atida uning erkaklar va ayollar uchun mo‘ljallangan shakllari bitta lug‘aviy birlik doirasida tavsiflangan [6]. Demak, erkaklar ko‘ylagi va ayollar ko‘ylagi birikmalarida asosiy nom saqlanadi, kiyim turi esa aniqlovchi orqali farqlanadi.

Inglizchaga tarjimada esa kiyimning aniq shakliga qarab turli birliklar tanlanadi: erkaklar ko‘ylagi — a man’s shirt, ayollar yozgi ko‘ylagi — a summer dress. Shu bilan birga, ayollar kiyadigan ko‘ylaksimon ustki kiyim ham shirt deb atalishi mumkin; shuning uchun shirt va dress o‘rtasidagi farqni faqat jins belgisi bilan tushuntirish yetarli emas. Bu misol kiyimlarni leksik guruhlash ikki tilda bir xil chegaralarga ega emasligini ko‘rsatadi. Biroq bunday semantik farqning o‘zi milliy qadriyatlar haqidagi xulosani isbotlamaydi: madaniy talqin uchun qo‘shimcha kontekst zarur.

“Chopon” va “robe”: umumiy nom hamda madaniy aniqlik. Los-Anjeles okrugi san’at muzeyi — LACMA katalogida XIX asrning uchinchi choragiga oid Buxoro kiyimi “Robe (Chapan)” shaklida nomlangan. Eksponat tavsifida uning ipak va

paxta materiallaridan tayyorlangani, adras to‘qimasi hamda qavilgan tuzilishi qayd etilgan [7].

Mazkur nomlashda robe buyumning umumiy turini bildiradi, chapan esa uning mahalliy nomini saqlaydi. Shundan kelib chiqib, choponni barcha vaziyatlarda faqat robe bilan berish madaniy aniqlikni kamaytirishi mumkin. Masalan, muzey yoki etnografik matnda a Bukharan chapan yoxud a traditional Uzbek robe (chapan) shakli maqsadga muvofiqdir. Bu yerda tarjima buyumni tanishtirish bilan birga, uning hududiy-madaniy mansubligini ham ko‘rsatadi. Biroq bitta Buxoro eksponatining materiali va bichimini barcha choponlarga xos xususiyat sifatida umumlashtirib bo‘lmaydi.

“Do‘ppi” va “skullcap”: madaniy mazmunning umumiy nomda qisqarishi. O‘zbekistonning rasmiy turizm portalida do‘ppilar Toshkent, Buxoro, Samarqand, Farg‘ona va boshqa hududiy guruhlarga ajratiladi; ularning yumaloq yoki to‘rtburchak shakllari, kundalik va bayramona turlari ko‘rsatiladi [8]. Demak, do‘ppi nomi ichki xilma-xillikka ega bo‘lgan an’anaviy bosh kiyimlar guruhini anglatadi.

Inglizcha skullcap so‘zi do‘ppini tanishtirishda umumiy muqobil vazifasini bajaradi. Ammo do‘ppi — skullcap mosligi doirasida hududiy uslub va milliy hunarmandchilik haqidagi ma’lumot o‘z-o‘zidan ifodalanmaydi. Shu sababli Uzbek skullcap (do‘ppi) shakli madaniy mazmunni aniqroq yetkazadi. Bundan tashqari, Shimoliy Karolina san’at muzeyi do‘ppi shaklidagi Buxoro yahudiylari bosh kiyimini tavsiflab, bu shakl Markaziy Osiyoning turli etnik va diniy jamoalarida uchrashini qayd etadi [9]. Bu dalil do‘ppining o‘zbek madaniyatidagi ahamiyatini uning mintaqaviy mushtarakligidan ajratmasdan talqin qilish zarurligini ko‘rsatadi.

“Gown” va “mantiya / tantanali ko‘ylak”: kontekstga bog‘liq muqobillik. Cambridge Dictionary’da gown tantanali ayollar ko‘ylagini ham, muayyan maqsadda boshqa kiyim ustidan kiyiladigan uzun kiyimni ham bildiradi [10]. Shuning uchun evening gown birikmasini oqshomgi tantanali ko‘ylak, academic gownni esa akademik mantiya tarzida berish mumkin.Cambridge universiteti glossariysida akademik gown ilmiy darajaga, bakalavriat doirasida esa kollejga qarab farqlanishi ko‘rsatilgan [11]. Bu holatda kiyim nomi ta’lim muassasasining tarixiy an’analari va akademik maqom bilan bog‘lanadi. O‘zbekcha mantiya muqobili kiyim turini yetkazsa-da, uning Cambridge tizimidagi barcha farqlarini alohida izohsiz ochib bermaydi.

Tanlangan misollarning qiyosiy natijalari 1-jadvalda umumlashtirildi.

1-jadval. Kiyim-kechak nomlarining qiyosiy tavsifi

Qiyoslanayotgan birliklar	Aniqlangan munosabat	Tarjimadagi asosiy talab
Ko‘ylak — shirt / dress	Ma’no hajmi to‘liq mos emas	Kiyim shakli va kontekstini aniqlash
Chopon — robe	Umumiy tur bo‘yicha yaqinlik	Mahalliy nom va hududiy mansublikni saqlash
Do‘ppi — skullcap	Umumiy muqobil madaniy tafsilotlarni qisqartiradi	Zarur o‘rinda do‘ppi nomini izoh bilan berish
Gown — ko‘ylak / mantiya	Muqobil qo‘llanish vaziyatiga bog‘liq	Marosimiy yoki akademik vazifani hisobga olish

Ushbu misollar kiyim-kechak nomlarida milliy-madaniy xususiyatlar turlicha namoyon bo‘lishini ko‘rsatadi: ayrim birliklarda hududiy an’ana, boshqalarida esa institutsional qo‘llanish muhim o‘rin tutadi. Shuning uchun lug‘aviy ma’no, buyumning madaniy tarixi va kontekstual vazifasini birgalikda tekshirish tarjima muqobilini aniqroq tanlash imkonini beradi. Bu natijalar tahlil qilingan birliklarga tegishli bo‘lib, ularni har ikki tilning butun kiyim-kechak leksikasiga tatbiq etish uchun kengroq material talab qilinadi.

XULOSA. Ingliz va o‘zbek tillaridagi kiyim-kechak nomlarining qiyosiy-lingvomadaniy tahlili tanlangan birliklar o‘rtasidagi muqobillik lug‘aviy ma’no, kiyimning vazifasi va madaniy qo‘llanishiga bog‘liqligini ko‘rsatdi. Bir-biriga yaqin buyumlarni bildiruvchi nomlar ham ma’no hajmi va madaniy mazmuni jihatidan to‘liq mos kelmasligi aniqlandi. Xususan, o‘zbekcha ko‘ylak so‘zining ingliz tilida kiyim shakliga qarab shirt yoki dress orqali berilishi ikki tilda kiyim turlarini leksik farqlash chegaralari turlicha ekanini namoyon etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Wierzbicka A. Understanding Cultures through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. – New York: Oxford University Press, 1997.
2. Barnard M. Fashion as Communication. – 2nd ed. – London; New York: Routledge, 2003.
3. Entwistle J. The Fashioned Body: Fashion, Dress and Modern Social Theory. – 3rd ed. – Cambridge: Polity, 2023.
4. Костюм народов Средней Азии: историко-этнографические очерки / под ред. О. А. Сухаревой. – Москва: Наука, 1979.
5. O‘zbek tilining izohli lug‘ati: 5 jildli / A. Madvaliyev tahriri ostida. – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2006–2008.
6. Ko‘ylak // Izoh.uz [Elektron resurs]. – URL: https://izoh.uz/word/ko%E2%80%98ylak
7. Robe (Chapan), Third Quarter of the 19th Century // Los Angeles County Museum of Art. – Inv. M.2018.137.34 [Elektron resurs]. – URL: https://collections.lacma.org/object/244089
8. Secrets of the Uzbek Skullcap // Uzbekistan Travel [Elektron resurs]. – URL: https://uzbekistan.travel/en/o/uzbek-skullcap/
9. Bukharan Kippah in the Form of a Doppi // North Carolina Museum of Art [Elektron resurs]. – URL: https://collection.ncartmuseum.org/objects/12987/bukharan-kippah-in-the-form-of-a-doppi
10. Gown // Cambridge Dictionary [Elektron resurs]. – URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gown
11. Gown // Cambridge University Glossary [Elektron resurs]. – URL: https://glossary.lib.cam.ac.uk/term/gown .